

Groenblauw netwerk voor Doorwerth

De bewoners aan zet!
oktober 2014

Inhoudsopgave

1	Waarom dit project?	1
2	Start vraagt veel tijd	3
3	Knelpunten en wensen volgens de bewoners	7
4	Visie en actieplan (aanzet)	11
5	Conclusies	13
6	Aanbevelingen	15

1 Waaron dit project?

In april 2013 heeft de gemeente Renkum een zogenoemd klimaata-telier georganiseerd. Het klimaata-telier is een hulpmiddel om snel de contouren van een gemeentelijk klimaatbeleid vorm te geven en een beeld te krijgen welke kant de ruimtelijke ontwikkeling van een regio of kern kan opgaan, anticiperend op een veranderend klimaat. Dit is gebeurd in het kader van een serie die is aangeboden door de provin-cie Gelderland. Toendertijd hebben vooral professioneel betrokkenen bij aanpassing aan klimaatverandering meegepraat en is een 'kwets-baarhedenkaart' voor Doorwerth ontstaan en oplossingsrichtingen voor aanpassing van de ruimtelijke inrichting.

De gemeente Renkum heeft al veel stappen gezet op het gebied van klimaatadaptatie (aanpassen en/of omgaan met klimaatverandering) en wil zich focussen op de 'circle of influence' van de gemeente: de voorgenomen maatregelen zullen vooral zo goed mogelijk verankerd moeten worden in uitvoering van inrichtingsprojecten en in onderhoud van de openbare ruimte, het domein waarin de gemeente opereert.

Omdat uiteindelijk echter een groot deel van de maatregelen zal worden getroffen door de 'gebruikers' van de gemeente op plekken waar de gemeente niet een gebruikelijke actor zal zijn, is het van groot belang om het vraagstuk ook vanuit de inwoners te benaderen. Daar-naast is een belangrijke factor hoe 'de gebruikers' met de verandering van het klimaat zullen omgaan (aanpassen gedrag?, acceptatie?) en is het ook daarom van belang om aanpassing aan klimaatverandering juist ook vanuit het gebruikersperspectief te benaderen.

In Renkum bestaat de groep 'gebruikers' met name uit inwoners. Daar-om is in dit participatieproject geprobeerd een grotere betrokkenheid van de inwoners van een kern van de gemeente Renkum bij het onder-werp te activeren en de kracht van de inwoners zelf aan te wenden.

Doorwerth

In Doorwerth zet de gemeente in op het versterken van buurtkracht door de bewoners en gebruikers van het dorp. Dit gebeurt via verschil-lende sporen, waarbij ook de sociale thematiek aan de orde komt. Uit pragmatische overwegingen is gekozen voor aansluiting bij het dit traject met de naam 'De kunst van samenleven'. Dit dorpsproces biedt mogelijk een goed platform om ervaring op te doen met het identi-ficeren van de rollen van de verschillende partners (waaronder de gemeente) in het proces van klimaatadaptatie. Daarnaast wordt meer kennis vergaard over de relatie tussen gemeente en inwoners en de wijze waarop de gemeente invloed kan uitoefenen op de wijze waar-op inwoners hiermee om willen gaan.

Vrijwel niemand in het dorp maakt zich nu al bezorgd om klimaatver-andering; daarom is het idee om in een gesprek met de participanten van een groep 'groenblauw netwerk' het klimaatthema te introduceren als een van de relevante randvoorwaarden voor de leefomgeving op de lange termijn.

Met deze ervaring kan enerzijds aangesloten worden bij (toekomstige) vergelijkbare projecten "Kunst van samenleven in ...", anderzijds kan deze ervaring helpen om een inwonersparticipatiestrategie voor de gehele gemeente te ontwikkelen..

Methoden

In Doorwerth wordt de methode van de netwerkstrategie doorlopen om de actieve burgers te bereiken en te voorzien van een effectief handelingsperspectief.. Bijzonder aandachtspunt in deze methode is het bereiken van de totnu toe ongeorganiseerde burger. Als methode voor de ruimtelijke planning is gekozen voor de alliantie benadering, omdat deze methode handig is om de complexiteit van alle onderwerpen overzichtelijk en gestructureerd te begrijpen en te behandelen..

In de klimaatgroep Doorwerth is de praatpizza als hulpmiddel voor de alliantie benadering uitgetest en verder ontwikkeld. Dit is een soort bordspel, waarop de onderwerpen van de gesprekken genoteerd, geordend en aangepast kunnen worden.

Narratief verslag

Het verslag is op een narratieve manier opgesteld, zodat het proces van dit project goed wordt vastgelegd, en ook herkenbaar is voor de bewoners zelf.

De aanloop van het traject was vrij lang, ook al omdat het moeite kostte om voldoende deelnemers te vinden dit het zinnig en leuk vonden om tijd te besteden aan dit thema. In het navolgende volgen de narratieve verslagen van de bijeenkomsten.

2 Start vraagt veel tijd

De aanloop van het traject was vrij lang, ook al omdat het moeite kostte om voldoende deelnemers te vinden dit het zinnig en leuk vonden om tijd te besteden aan dit thema. In het navolgende volgen de narratieve verslagen van de bijeenkomsten.

Startgesprek 9 december 2013

Het gesprek is gevoerd door een aantal medewerkers van de gemeente Renkum, Jens Hasse (Uni Aachen) en Vincent Grond (GrondRR).

Essentie van het verhaal van Jens Hasse was dat we een proces in zouden moeten gaan om tot een adaptatie strategie te komen (integrated adaptation plan), waarin dan een aantal aspecten uitgewerkt zouden zijn: adaptation goals, strategy en detailed action plan. De analogie werd gemaakt met het beklimmen van een berg. De top bereiken is dan het hebben van een 'integrated adaptation plan'; Pilot 1 kan ons ondersteunen door het basiskamp te bereiken op weg naar de top, door het organiseren van een aantal (3) workshops of werkbijeenkomsten om

- Kennis en ervaring in te brengen over het organiseren en uitvoeren van klimaatadaptatiemaatregelen.
- Het bij elkaar brengen van verantwoordelijken, belanghebbenden ('affected') en geïnteresseerden.
- Een eerste bewustwording creëren bij de stakeholders over dit tamelijk nieuwe onderwerp
- Een eerste (ruwe) kwetsbaarhedenanalyse uit te voeren, om uiteindelijk dit aan plannen of programma's te kunnen koppelen die stakeholders hebben rond de toekomstige ontwikkeling van hun woonomgeving én een 'integrated adaptation process' voor te stellen en te faciliteren.

Overleg binnen de gemeente

De gemeente Renkum heeft al veel stappen gezet en wil zich na raad focussen op de 'circle of influence' van de gemeente: de voorgenomen maatregelen zullen vooral zo goed mogelijk verankerd moeten

worden in uitvoering van inrichtingsprojecten en in onderhoud van de openbare ruimte.

Omdat uiteindelijk echter een groot deel van de maatregelen zal worden getroffen door de 'gebruikers' van de gemeente en een niet onbelangrijke factor zal zijn hoe men met de verandering van het klimaat zal omgaan (aanpassen gedrag, acceptatie), zit een belangrijke vraag bij het creëren van bewustwording bij deze gebruikers. In Renkum bestaat de groep 'gebruikers' met name uit inwoners.

Uit pragmatische overwegingen is gekozen voor aansluiting bij het lopende project in Doorwerth 'De kunst van samenleven' uitgerold. Dit dorpsproces biedt mogelijk een goed platform om ervaring op te doen met het identificeren van de rollen van de verschillende partners (waaronder de gemeente) in het proces van klimaatadaptatie. Daarnaast wordt meer kennis vergaard over de relatie tussen gemeente en inwoners en de wijze waarop de gemeente invloed kan uitoefenen op de wijze waarop inwoners hiermee om willen gaan.

Met deze ervaring kan enerzijds aangesloten worden bij (toekomstige) vergelijkbare projecten "Kunst van samenleven in ...", anderzijds kan deze ervaring helpen om een inwonersparticipatiestrategie voor de gehele gemeente te ontwikkelen.

1e bewonersavond 28 april 2014

Via mail en post zijn een aantal mensen uitgenodigd voor een eerste overleg, bij café Jos in Doorwerth. De personen zijn gevonden via de 2-wekelijkse gesprekjes met voorbijgangers in het winkelcentrum De Weerd. Hieraan zijn 2 adressen toegevoegd van mensen die bij de infoavond over de milieunota in januari 2013 aanwezig waren danwel inhoudelijke interesse hadden getoond. Ongeveer een week van te voren hebben zij een herinnering gekregen. Bij deze herinnering was een concept-plan van aanpak gevoegd. Verder had zich 1 adres ruim van te voren aangemeld en daarbij aangegeven dat hij niemand mee kon nemen Uiteindelijk is alleen de persoon die zich ook aangemeld had gekomen. Na kennismaking en uitleg werd hij nog enthousiaster en stelde voor om zelf te proberen mensen bij elkaar te krijgen voor een nieuwe bijeenkomst. Voor een nieuwe bijeenkomst is 21 mei gepland.

2e bewonersavond 21 mei 2014

Deze inwoner heeft gezocht naar 'groene' mensen binnen D66 en Groen-Links, de buurtvereniging Kievitsdel benaderd en de dame die op de 28e zeker zou komen, maar uiteindelijk niet in staat geweest is om nog langs te komen. Naast Vincent, Manon en de initiatiefnemer dus nog 10 mensen. 2 mensen daarvan hebben zich afgemeld omdat zij andere dingen moesten doen. 1 persoon is gekomen. De rest heeft niets van zich laten horen. Na een voorstelrondje voor de nieuwaangeschovene hebben we een korte toelichting te geven op dit initiatief. Vincent heeft de plaatjes van de klimaatateliers in Renkum en Rheden laten zien en toegelicht.

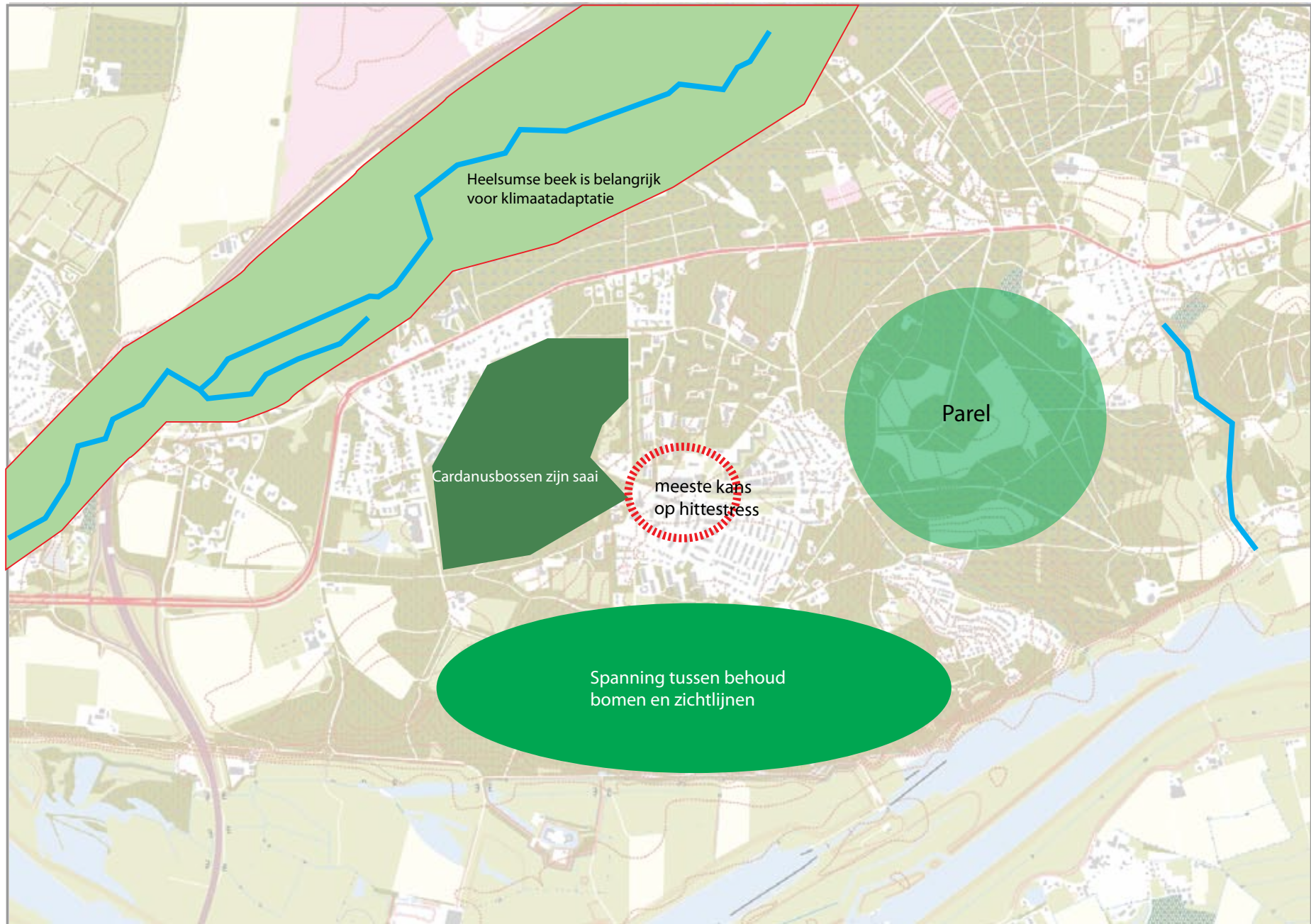
We hebben vooral gesproken over hoe verder met dit initiatief. Uiteraard kwamen er en passant ook inhoudelijke onderwerpen aan bod. Zo had Norbert direct de associatie met modderstromen. Verder hebben we wat gefilosofeerd over de verschillende oplossingsrichtingen die in het klimaatatelier aan de orde zijn geweest.

Uiteindelijk hebben we besloten om in juni een derde overleg te plannen (met datumprikker) en ons daarbij te richten op de aanwezigen van deze avond, de mensen die zich afgemeld hadden voor vanavond en een persoon uit het netwerk die in Heveadorp woont. De 'niet-aanwezigen' worden ook persoonlijk benaderd. Dit overleg zal in principe een keer 's avonds om 20:00 plaatsvinden bij Mergenmetz.

3e bewonersavond 25 juni 2014

Op de derde avond waren er uiteindelijk genoeg mensen aanwezig om het project te kunnen opstarten. We hebben vooral kennis gemaakt en een gesprek gevoerd, over de ervaringen en ideeën van de aanwezigen. Tijdens deze avond is een gemeenschappelijke mindset ontstaan. Belangrijk item was de wens om methodisch te werken, maar ook vooral aan concrete acties en initiatieven te gaan werken. We hebben besproken dat Manon en Vincent de volgende avond voorbereiden en leiden, zodat de info gestructureerd aan bod kan komen.

Knelpunten Doorwerth en omgeving/ Kliker

3 Knelpunten en wensen volgens de bewoners

Op 7 juli 2014 is de 4e bewonersavond gehouden. Er waren wederom nieuwe mensen aanwezig, onder andere vanuit kennismakingen tijdens een algemene dorpsavond in Doorwerth. De nieuwe mensen zijn vooraf bijgepraat over de voorgeschiedenis en stellen zich aan het begin van de avond voor. Deze avond kende 2 delen: een inventarisatie van knelpunten, en een inventarisatie van doelen en ideeën.

I Inventarisatie van knelpunten

Water

Stroomrichting van water (oppervlakkig) wordt aangegeven – naar beneden. Opmerking wordt geplaatst dat stroomrichting van grondwater anders kan zijn. De Heelsumse beek wordt benoemd als plek waar wat zou moeten: meer water (betere watervoerendheid), meer moeras in beekdal, meer water vasthouden. Sponswerking beekdal. Maar beek is toch om water snel af te voeren? Ja, als er teveel is. Maar ook vasthouden, zodat er altijd water is. Relatie beekdal-Doorwerth wordt vooral via grondwater gezien. In Doorwerth is berging aanwezig. De berging aan de Kasteelweg wordt aangewezen, net als de berging langs de Kerklaan. Afvoeren van teveel aan regenwater via weg vindt vaak plaats via zijkanten van weg. Daar heeft de fietser last van als gevolg van opspattend water (voorbeeld Utrechtseweg in Oosterbeek) Dit probleem speelt niet langs de Vd Molenallee, want daar liggen 10 stukken infiltrerend riool in. Dit is misschien te voorkomen door regenwater op veel grotere schaal af te koppelen en te gebruiken.

Dilemma's bos en bomen

Doorwerth kent veel platte daken, deze zijn wellicht goed te gebruiken voor zonnepanelen. Soms is er echter strijdigheid met schaduw door bomen. Gevels zouden voorzien kunnen worden van (groene) pluktuinen. In Doorwerth staan veel bomen, goed voor schaduw, maar ook 'somber' genoemd. Door soortenkeus (er zijn ook minder dichte boomkronen) zijn er ook ecotopen voor halfschaduw/schaduw te maken ipv diepe schaduw. Naaldbomen zijn misschien weer minder geschikt hiervoor, omdat deze in de winter geen blad laten vallen. Ook verdampt naaldhout meer water dan loofhout, dus moet je de naaldhoutbossen vervangen door loofhout daar waar de grondwaterstand te laag is. Vraag is hoe zeer dit speelt in Doorwerth.

Het Cardanusbos wordt saai genoemd. Hoe zou je de aantrekkelijkheid hiervan kunnen vergroten en misschien zelfs wel een ontmoetingsplek creëren.

Bomenkap is vaak onbespreekbaar, maar aan de andere kant waren er – zeker rond landgoederen/ buitenplaatsen- zichtlijnen zonder bomen, waardoor bv de Rijn goed te zien was. Dat is nu allemaal volgroeid, dus misschien toch selectief bomenkap.

II Inventarisatie van doelen en ideeën

De bewoners hebben knelpunten benoemd, maar hebben ook veel ideeën over doelen en kansen. Deze doelen en kansen zijn in het tweede deel van de avond aan bod gekomen. Alle opmerkingen en suggesties zijn via de Praatpizza geordend in: wensen, gebieden en activiteiten.

Wensen

- Welbevinden
- sociale samenhang
- Biodiversiteit
- waterpark Heelsumse Beek
- Traditie opbouwen
- brandgevaar verminderen

Gebieden

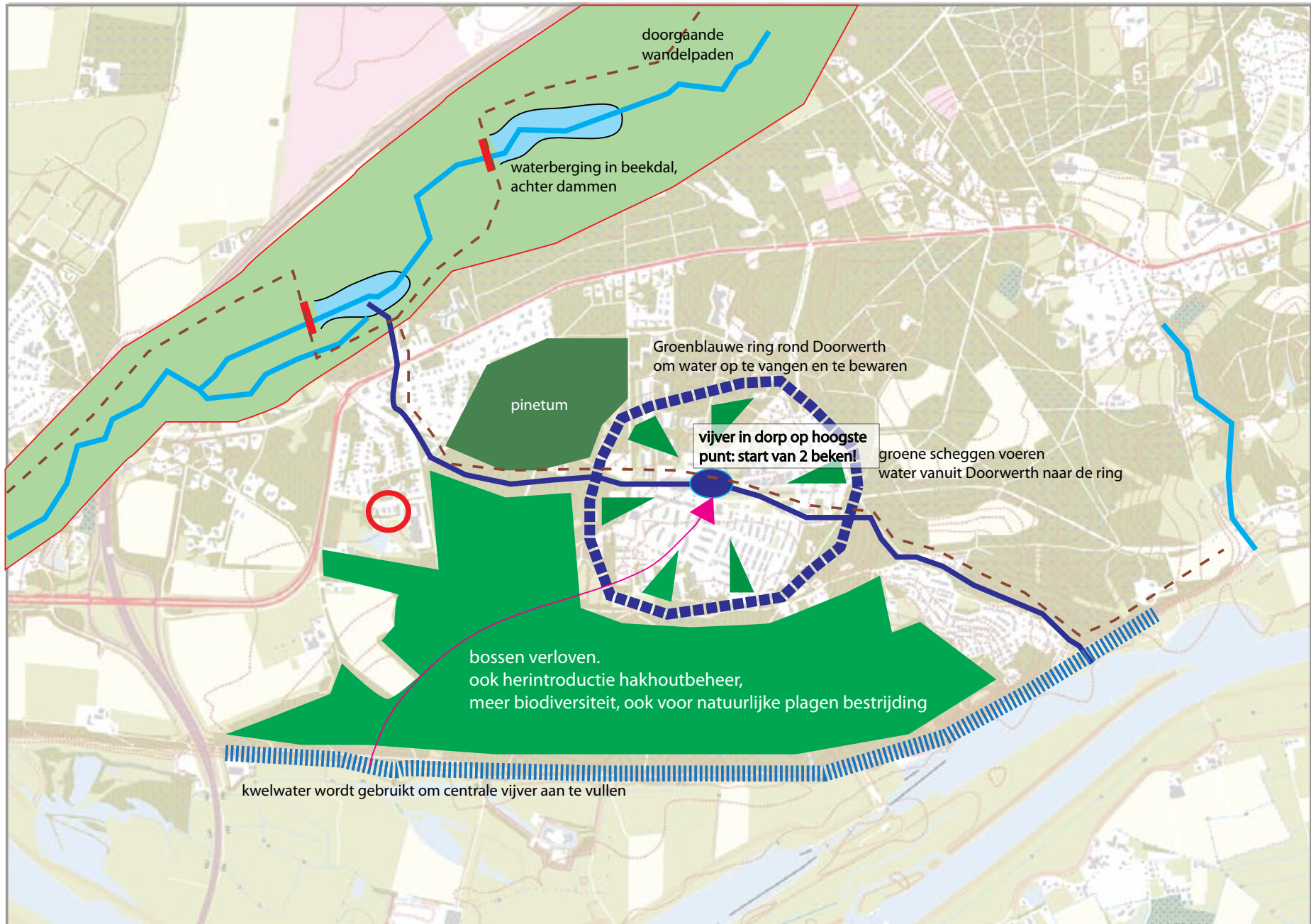
- Centrum
- groene dooradering
- Zilverberg
- Duno
- Cardanus bossen
- Beekdal

Activiteiten

- meer moestuin/ moestuin complex
- ecologische poort Heelsum
- regenwateropslag
- rolstoelroutes
- verlevendigen en verfraaien bossen, meer dakgroen
- centrum aan beek koppelen
- waterpartijen
- ouderenactiviteiten
- wilgentipi

- moeras in beekdal
- brandgang
- waterzuivering met riet
- buitenplek centrum
- kapdag
- woningen (technische staat) klimaatbestendig maken
- wegen aanpassen bv met waterdoorlatend asfalt.
- lokaal energie opwekken.

Schets Doorwerth en omgeving/ Kliker

4 Visie en actieplan (aanzet)

Na de inventarisatie van knelpunten heeft een bijeenkomst plaatsgevonden op 1 september rond de vraag: “wat vindt deze groep belangrijk om aan te pakken?”. Met andere woorden: wat is de visie op omgaan met klimaatverandering en met het huidige groen, in en om het dorp. De eerder benoemde knelpunten en bedreigingen worden omgezet in oplossingen en oplossingsrichtingen en getekend op de kaart van Doorwerth.

Dorp en omgeving

In het beekdal willen de bewoners beekdal extra waterberging realiseren met dammen, daar kunnen paden over lopen. In de bossen rond het dorp meer loofhout (verloven). Hakhout hier deels terug (soms mag kappen best). In dit verband viel de term ‘generatie-egoïsme’. We zijn geneigd om zaken zo te doen als we dat nú belangrijk vinden, maar vergeten om naar de toekomst te kijken. In de bossen kan meer gevarieerd worden met de leeftijd van bomen. Op een plek kan een pinetum worden aangelegd, een arboretum van bijzondere naaldbomen.

Dorp zelf

Het “principe van Doorwerth” (wonen in het groen) moeten we behouden. Rond het dorp wordt een groenblauwe ring aangelegd, om het regenwater van het dorp in op te vangen. Dit water loopt vanuit het dorp naar de ring via groene scheggen.

Midden in het dorp leggen de bewoners een centrale vijver aan. Deze vijver is de bron van 2 beken, een richting de Heelsumse beek én een richting de Seelbeek bij Hevedorp.

De schets is iets verder uitgewerkt voor het dorp zelf. Daarbij kwamen aanvullende ideeën op tafel:

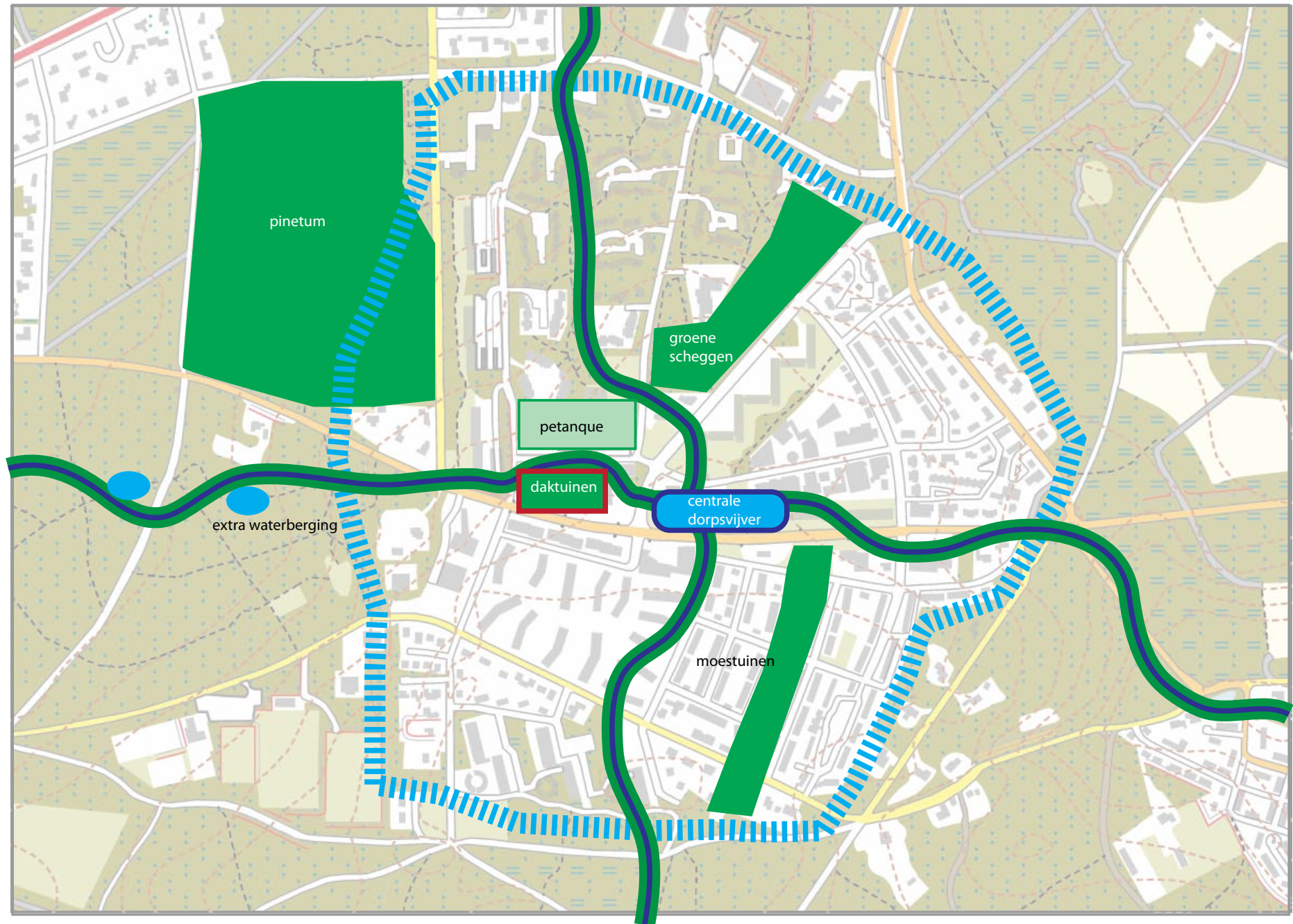
- Het winkelcentrum heeft een groot plat dak. Dat kan afgekoppeld worden, groen en zonnepanelen erop.
- Mogelijkheid tot Petanque /Jeu-de-boules nabij het centrum
- Vergroten van de biodiversiteit. We moeten zorgen voor schuil- en nestelplaatsen voor nuttige insecten.

Wensen voor communicatie en verbreding

Om aandacht te krijgen en te houden voor klimaatmaatregelen is het een idee om een ‘dorpsadviseur’ in te schakelen, die informatie verstrekt over hoe bepaalde maatregelen genomen kunnen worden. Verder wil men de resultaten van de groep verder uitwerken en concretiseren, en die aan de rest van het dorp voorleggen. Dan kunnen mogelijk andere mensen aanhaken. Mopgelijk kan ook worden samengewerkt met de groep die met het centrumplan bezig is.

Verder wil men de resultaten van de groep verder uitwerken en concretiseren, en die aan de rest van het dorp voorleggen. Dan kunnen mogelijk andere mensen aanhaken. Er zal in ieder geval contact worden gelegd de groep die met het centrumplan bezig is, om na te gaan of en hoe ideeën over klimaatadaptatie, die vooral een lange termijn perspectief hebben, in deze groep kunnen worden verwerkt in korte termijn acties in het centrumplan Doorwerth.

Schets Doorwerth dorp/ Kliker

5 Conclusies

Resultaten

Deze groep heeft heel goede ideeën ingebracht, die mooi aansluiten op de ideeën uit het klimaatatelier van april 2013. Het loont de moeite om samen met de bewoners de resultaten naast elkaar te leggen en tot een voorkeursstrategie te combineren, waarin bij de uitvoering van plannen voor de korte termijn gekozen kan worden voor oplossingen die bijdragen aan klimaatadaptatie in Doorwerth.

Traject

Het was moeilijk om 'ongeorganiseerde burger' te organiseren. Het heeft een aantal bijeenkomsten geduurd voordat de groep 'op sterkte' was: 28/4 zijn we met 1 deelnemer begonnen, uiteindelijk is er een groep van 8 personen ontstaan. We vragen ons af of je niet beter kunt zoeken naar reeds bestaande groepen, en die helpen en faciliteren. Intrinsiek gemotiveerde mensen hebben zich vaak al georganiseerd.

Integratie van domeinen sociaal en landschap/ klimaat

Voor het project buurtkracht is veel tijd besteed aan een methodische handreiking, waarmee de netwerkstrategie en de natuurlijke alliantie/ alliantiebenadering aan elkaar geknoopt zouden worden. Deze handreiking is nog niet afgerond. Mede hierdoor is de integratie van het fysieke domein en het sociale domein is te weinig uit de verf gekomen. Doordat de medewerker uit het sociale domein wegviel, is deze groep doorgegaan op het fysieke domein. Integratie hangt nog teveel af van personen en is nog geen 'common sense' binnen instituties.

Methoden en hulpmiddelen

De opzet van de natuurlijke alliantie werkte goed, hierdoor begreep men snel op welk onderdeel van het ruimtelijke domein men bezig was. Het hulpmiddel van de gidsmodellen bleek niet goed aan te sluiten bij de kennis en beleving van de bewoners..

De praatpizza is wel met succes toegepast, deze hielp om alle info te ordenen. Hij werd ook gebruikt om tijdens schetsen de punten van de vorige keer te gebruiken en te toetsen.

Rol van de gemeente

De gemeente heeft dit project geïnitieerd, en wil zich op gegeven moment terug kunnen trekken. Het lijkt gewenst dat dit moment wordt uitgesteld totdat de groep zich beter heeft georganiseerd en een duidelijke actieplan heeft. Het zou zonde zijn als de bestaande energie verloren gaat.

6 Aanbevelingen

Vanuit de bewonersgroep worden de volgende aanbevelingen gedaan om de resultaten van dit proces verder door te laten werken in de praktijk:

1. Gebruik de resultaten van dit bewonersproces niet als blauwdruk voor klimaatadaptieve inrichting van Doorwerth, maar als lange termijn perspectief voor een klimaatbestendig dorp dat inspireert tot klimaatadaptieve oplossingen voor korte termijn plannen en projecten, zowel van publieke als private partijen..
2. Breng deze suggesties voor klimaatadaptatie in Doorwerth onder de aandacht van de gemeente Renkum, het waterschap Vallei en Veluwe en terreinbeherende instanties (m.n. Natuurmonumenten), met de vraag om de ideeën uit deze groep over klimaatadaptatie, uitgewerkt op lokaal niveau, mee te nemen in nieuwe strategische beleidsplannen.
3. Gemeente Renkum, voeg de resultaten van het Klimaatatelier Doorwerth 2013 toe aan de resultaten van deze bewonersvisie, zodat inzicht in effecten van klimaatverandering uit het Klimaatatelier verbonden worden aan oplossingsvoorstellen uit deze groep.

Eveline Bolt

Cees Kwakernaak

Norbert Mergen

Andor den Bok

Albert Bos

Albert Smit

Manon Wille

Jitske Jonkman

Vincent Grond